

**RAAD VAN
DE EUROPESE UNIE**

**Brussel, 19 februari 2002 (20.02)
(OR. fr)**

6383/02

**Interinstitutioneel dossier:
2002/0037 (CNS)**

LIMITE

**EDUC 29
SOC 86
JEUN 11
PECOS 54
MED 9**

INGEKOMEN DOCUMENT

---

van: de heer Sylvain BISARRE, directeur van de Europese Commissie
ingekomen: 11 februari 2002
aan: de heer Javier SOLANA, secretaris-generaal/hoge vertegenwoordiger
Betreft: Voorstel voor een besluit van de Raad tot wijziging van Besluit 1999/311/EG tot goedkeuring van de derde fase van het trans-Europees mobiliteitsprogramma voor hoger onderwijs (Tempus III) (2000-2006)

Hierbij gaat voor de delegaties Commissiedocument COM(2002) 47 def.

Bijlage: COM(2002) 47 def.

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 11.2.2002
COM(2002) 47 definitief

2002/0037 (CNS)

Voorstel voor een

BESLUIT VAN DE RAAD

tot wijziging van Besluit 1999/311/EG tot goedkeuring van de derde fase van het trans-Europees mobiliteitsprogramma voor hoger onderwijs (Tempus III) (2000-2006)

(door de Commissie ingediend)

TOELICHTING

1. INLEIDING

Het zuidelijke en oostelijke Middellandse-Zeegebied en het Midden-Oosten zijn van groot strategisch belang voor de Europese Unie. Dankzij het Barcelona-proces, dat in 1995 van start is gegaan, is een nieuwe geest van partnerschap tot stand gekomen tussen de Unie en de landen en gebieden in deze regio. De doelstellingen, beginselen en instrumenten die in Barcelona zijn goedgekeurd, blijven de grondslag vormen van het communautaire beleid ten aanzien van de naburige landen en gebieden rond de Middellandse Zee. Toch is een nieuwe impuls nodig om de strategie te versterken, en moeten de instrumenten van dit proces, alsook de inspanningen van de Unie om vrede, stabiliteit en welvaart tot stand te brengen, worden vernieuwd. Het is van essentieel belang wederzijdse kennis en begrip tussen de Europese Unie en het Middellandse-Zeegebied te bevorderen door uitwisselingen en dialoog op het gebied van onderwijs en cultuur.

Momenteel bestaat in het kader van het Europees-mediterrane Partnerschap geen samenwerkingsprogramma op hoger-onderwijsgebied. Dit voorstel heeft tot doel deze lacune aan te vullen door het Tempus-programma tot deze landen en gebieden uit te breiden en zo bij te dragen tot de verwezenlijking van een van de hoofddoelstellingen van de Verklaring van Barcelona, namelijk:

De ontwikkeling van het menselijk potentieel, de bevordering van wederzijds begrip tussen culturen en toenadering tussen de volkeren van de Europees-mediterrane regio, en de ontwikkeling van vrije en bloeiende civiele samenlevingen (sociaal, cultureel en menselijk partnerschap).¹

De uitbreiding van Tempus dient te worden gezien in de context van een bredere strategie ter bevordering van de dialoog tussen volkeren en culturen in de Europese Unie en het Middellandse-Zeegebied.

2. ACHTERGROND

Het EU-beleid ten aanzien van het Middellandse-Zeegebied is gebaseerd op het Europees-mediterrane Partnerschap, dat in 1995 tot stand gebracht is tussen de Europese Unie en haar mediterrane partners. De Verklaring van Barcelona, die op de conferentie is goedgekeurd, vormt een leidraad voor de ontwikkeling van het menselijk potentieel en de bevordering van wederzijds begrip tussen culturen en uitwisseling tussen civiele samenlevingen. Dit laatste is een van de hoofddoelstellingen van de Verklaring. In dit verband wordt in de Verklaring met name gewezen op het belang van onderwijs en opleiding van jonge mensen. De partijen komen overeen de nodige instrumenten te versterken en/of op te zetten om uitwisselingen tussen onder andere universiteiten en de onderzoekswereld te bevorderen.

---

¹ http://europa.eu.int/comm/external_relations/med_mideast/euro_med_partnership/bd.htm

In de Verklaring wordt ook erkend dat de civiele samenleving een essentiële rol kan spelen in de ontwikkeling van het Europees-mediterrane partnerschap, mede als essentiële factor voor een beter begrip en toenadering tussen de volkeren. Ook wordt het belang erkend van het aanmoedigen van contacten en uitwisseling tussen jongeren in het kader van gedecentraliseerde samenwerking.

Het MEDA-programma is het voornaamste financiële instrument van de Europese Unie voor de tenuitvoerlegging van het Europees-mediterrane Partnerschap. Het programma voorziet in technische en financiële steunmaatregelen om de hervorming van de economische en sociale structuren van de mediterrane partnerlanden te begeleiden. De rechtsgrond van het MEDA-programma is de MEDA-verordening van 1996 (Verordening (EG) nr. 1488/96 van de Raad van 23.7.1996). Deze verordening is op 27 november 2000 gewijzigd bij Verordening (EG) nr. 2698/2000, die gewoonlijk MEDA II wordt genoemd.

Naar aanleiding van de conferentie van Barcelona van 1995 zijn met succes drie door het MEDA-programma gefinancierde samenwerkingsinitiatieven op het gebied van cultuur en jeugd opgezet, namelijk Euromed Erfgoed (bescherming van materieel en immaterieel erfgoed), Euromed Audiovisueel (bewaring van archieven, radio-, televisie- en filmproductie en -distributie) en het Europees-mediterrane actieprogramma voor de jeugd (dat specifiek tot doel heeft het wederzijdse begrip tussen de jongeren in het Middellandse-Zeegebied te verbeteren op basis van wederzijds respect, tolerantie en dialoog tussen de verschillende culturen).

In het kader van het vernieuwde Middellandse-Zeebeleid heeft de Commissie in 1992, vóór de start van het Barcelona-proces, het programma MED-Campus opgezet, ter ondersteuning van gedecentraliseerde samenwerkingsprojecten onder beheer van netwerken van universiteiten in het noordelijke en zuidelijke Middellandse-Zeegebied. Hoewel de opzet van het programma MED-Campus niet ter discussie werd gesteld, werd het programma in 1997 onderbroken wegens problemen met het beheer. Door de onderbreking, en later de stopzetting, van het programma MED-Campus ontstond een leemte op het gebied van universitaire samenwerking.

MED-Campus was in zekere mate opgezet naar het voorbeeld van het Tempus-programma², dat een antwoord moest bieden op de behoefte aan hervormingen in het hoger onderwijs in de landen in Midden- en Oost-Europa na de val van de Berlijnse Muur in 1989. Tempus werd in 1993³ uitgebreid tot alle Nieuwe Onafhankelijke Staten en Mongolië, in totaal dertien partnerlanden. Begin 2000 kwam Kroatië samen met Albanië, Bosnië-Herzegovina en de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië in aanmerking om aan Tempus deel te nemen. Begin 2001 kwam daar ook de Federale Republiek Joegoslavië bij. Vanaf 1997 stapten de tien zogenaamde “pretoetredingslanden” in Midden- en Oost-Europa geleidelijk uit het Tempus-programma om deel te nemen aan Socrates, het voornaamste onderwijsprogramma van de EU. De huidige fase van het programma⁴ (Tempus III) loopt van 2000 tot 2006. Hoewel samenwerking op hoger-onderwijsgebied het hoofddoel blijft,

---

² Besluit 90/233/EEG van de Raad van 7 mei 1990 tot instelling van een trans-Europees mobiliteitsprogramma voor universiteitsstudies (Tempus).

³ Besluit 93/246/EEG van de Raad van 29 april 1993 tot goedkeuring van de tweede fase van het trans-Europees mobiliteitsprogramma voor universiteitsstudies (Tempus II) (1994-1998).

⁴ Besluit 1999/311/EEG van de Raad van 29 april 1999 tot goedkeuring van de derde fase van het trans-Europees mobiliteitsprogramma voor hoger onderwijs (Tempus III) (2000-2006).

wordt het soort deelnemers in deze fase uitgebreid van de traditionele academische gemeenschap tot beleidsmakers en de hele civiele samenleving.

Om tegemoet te komen aan de behoefte aan samenwerking op hoger-onderwijsgebied in het Middellandse-Zeegebied, kan Tempus III mits enkele kleine wijzigingen tot de mediterrane partners worden uitgebreid.

3. DOEL VAN HET VOORSTEL VAN DE COMMISSIE: DE UITBREIDING VAN HET TEMPUS-PROGRAMMA TOT DE MEDA-PARTNERS

3.1. De grondgedachte van de samenwerking op hoger-onderwijsgebied met de MEDA-partners

Nu de samenwerking op het gebied van onderwijs, en met name hoger onderwijs, tussen de EG en andere regio's in de wereld wordt versterkt en de opkomst van verschillende vormen van radicalisme en onverdraagzaamheid een gebrek aan dialoog en begrip tussen culturen aan het licht brengt, is er meer dan ooit behoefte aan samenwerking in het Middellandse-Zeegebied.

Om snel aan deze behoefte tegemoet te komen, stelt de Commissie voor, het Tempus-programma uit te breiden tot de volgende mediterrane partners: Marokko, Algerije, Tunesië, Egypte, Israël, Jordanië, de Palestijnse Autoriteit, Syrië en Libanon⁵.

Vanuit een structureel oogpunt kan samenwerking op hoger-onderwijsgebied in het kader van het Tempus-programma onder andere bijdragen aan de ontwikkeling van nieuwe leerplannen, een breder onderwijsaanbod dat beantwoordt aan de huidige kwalificatiebehoeften, en een beter beheer van de universiteiten. Deze samenwerking kan ook de structurele mechanismen versterken die universiteiten in staat stellen los van de via de samenwerkingsprogramma's toegekende steun structureel samen te werken, en kan instellingen in de EG en in de partnerlanden en -gebieden beter in staat stellen partnerschappen op te zetten en te consolideren, wat op zijn beurt een hefboomeffect kan hebben buiten de deelnemende instellingen.

Zowel het academische en administratieve universiteitspersoneel, de studenten als andere deelnemers kunnen profijt trekken van de uitwisselingen. Deze uitwisselingen vormen niet alleen een persoonlijke verrijking, maar kunnen ook een duurzame, wederzijdse invloed hebben op de onderwijssystemen. Uiteindelijk zullen burgers dankzij onderwijs van hogere kwaliteit beter voorbereid worden op sociale en economische uitdagingen, in het bijzonder het mondialiseringsproces.

---

⁵ Zowel Cyprus, Malta als Turkije nemen aan het partnerschap deel, maar Cyprus en Malta nemen in het kader van de pretoetredingsstrategie reeds deel aan het Socrates-programma. Naar verwachting zal dat binnenkort ook het geval zijn voor Turkije. Daarom zouden ze op eigen kosten aan Tempus deelnemen, zoals reeds het geval is voor de landen in Midden- en Oost-Europa die vroeger begunstigden waren van het Tempus-programma. Aangezien (de staat) Israël geen bilaterale MEDA-steun ontvangt, zou ook Israël op eigen kosten deelnemen.

Samenwerking op hoger-onderwijsgebied komt niet alleen de academische wereld ten goede, maar kan in belangrijke mate bijdragen tot een mentaliteitsverandering door jongeren in staat te stellen hun respectieve nationale waarden en culturen met elkaar te vergelijken. Het belang daarvan moet worden gezien tegen de achtergrond van de potentiële toename van vijandige attitudes die voortvloeien uit culturele en religieuze vooroordelen, zowel in de EU als bij de mediterrane partners. Dialoog tussen deze culturen en uitwisselingen op individueel, wetenschappelijk en technologisch vlak kunnen worden beschouwd als essentiële factoren die mensen nader tot elkaar brengen, meer onderling begrip tot stand brengen en de wederzijdse beeldvorming verbeteren.

Samenwerking helpt netwerken en voortdurende contacten tussen volkeren tot stand brengen, waardoor een dialoog op gang komt over veel meer dan academische kwesties. Deze dialoog kan de civiele samenleving in de mediterrane partnerlanden helpen versterken en kan bijdragen tot een beter inzicht in de verschillende culturen van de EU en haar partners.

3.2. De opname van de mediterrane partners in het Tempus-programma

Uit een aantal evaluaties is gebleken dat het Tempus-programma een waardevol instrument is om de ontwikkeling van onderwijssystemen te bevorderen door het ondersteunen van activiteiten in het kader van structurele samenwerking tussen universiteiten in de EG en in de partnerlanden en -gebieden. Deze samenwerking heeft geleid tot wijzigingen in de leerplannen en in het beheer van instellingen voor hoger onderwijs. Uit de evaluaties is verder gebleken dat het programma wordt beschouwd als een waardevol instrument voor het bevorderen van wederzijds begrip tussen de deelnemers aan de gesteunde activiteiten. Uit de conclusies van de evaluaties en uit het functioneren van het programma in het algemeen blijkt dat de maatregelen van het Tempus-programma (GEP's, structurele en/of aanvullende maatregelen en individuele beurzen) geschikt en effectief zijn om de doelstellingen van het programma te verwezenlijken.

Deze doelstellingen worden zodanig geformuleerd dat ze, mits kleine wijzigingen, kunnen worden aangepast aan de realiteit van de mediterrane partnerlanden. Bijgevolg is voor de uitbreiding van Tempus tot de MEDA-partners geen verregaande wijziging van het Tempus III-besluit nodig. De nodige wijzigingen zullen eerder worden aangebracht op het niveau van de tenuitvoerlegging, overeenkomstig artikel 7 van het Tempus III-besluit⁶. Naast wijzigingen van louter technische aard, stelt de Commissie echter ook twee wezenlijke wijzigingen voor:

- i) In artikel 5 (Doelstellingen) wordt de volgende nieuwe doelstelling toegevoegd: "a) de bevordering van begrip en toenadering tussen culturen en de ontwikkeling van vrije en bloeiende civiele samenlevingen"; met deze toevoeging wordt een doelstelling die al impliciet in het Tempus-besluit aanwezig was, uitdrukkelijk verwoord. Zo wordt een belangrijke, aan de verklaring van Barcelona ontleende politieke boodschap in de hoofdtekst opgenomen.
- ii) In de bijlage, onder "Individuele beurzen", worden in de eerste, respectievelijk de derde alinea de woorden "onderzoekers" en "onderzoek" toegevoegd. Deze toevoegingen geven de realiteit van postuniversitaire studies en academische werkzaamheden weer en maken het mogelijk aan te sluiten op communautaire onderzoeksprogramma's.

---

⁶ Besluit 1999/311/EG van de Raad van 29 april 1999.

De Commissie stelt ook voor, de duur van het Tempus III-programma met zes maanden te verlengen tot 31 december 2006, zonder de financiële voorzieningen te wijzigen. Deze nieuwe duur stemt overeen met de duur van de huidige financiële vooruitzichten en de andere belangrijke communautaire onderwijs- en opleidingsprogramma's.

Tempus MEDA zou met de bestaande toewijzingen van het MEDA-programma worden gefinancierd.

4. BESCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

De opzet van het uitgebreide Tempus-programma blijft in wezen onveranderd.

De voornaamste doelstellingen van het Tempus-programma zijn: de ontwikkeling van het hoger onderwijs bevorderen; beter aan de sociaal-economische en culturele behoeften van de begunstigde landen tegemoet komen; begrip en toenadering tussen culturen bevorderen en vrije en bloeiende civiele samenlevingen helpen ontwikkelen.

Deze doelstellingen moeten worden verwezenlijkt door Gemeenschappelijke Europese Projecten (GEP's), die de voornaamste interuniversitaire samenwerkingsinstrumenten van het Tempus-programma vormen. Een "GEP" wordt uitgevoerd door een netwerk van instellingen dat bestaat uit ten minste één hoger-onderwijsinstelling uit een begunstigd land en twee instellingen uit twee EG-lidstaten (waarvan ten minste één hoger-onderwijsinstelling).

Naast GEP's voorziet het Tempus-programma ook in individuele beurzen voor docenten, onderzoekers, opleiders en universiteitsadministrateurs, hoge functionarissen van ministeries, onderwijsplanners en andere opleidingsdeskundigen uit begunstigde landen of uit de Gemeenschap, voor bezoeken ter bevordering van de kwaliteit, de ontwikkeling en de herstructurering van het hoger onderwijs en het hoger beroepsonderwijs in de begunstigde landen. Deze beurzen mogen worden gebruikt voor uiteenlopende activiteiten, zoals de ontwikkeling van cursussen en leermiddelen, onderwijs-, onderzoeks- en opleidingsopdrachten en personeelsontwikkeling.

Er worden ook beurzen toegekend voor een aantal aanvullende activiteiten ter ondersteuning van de algemene doelstellingen van het programma. Er wordt financiële steun verleend voor het assisteren van de begunstigde landen bij onder andere de ontwikkeling en versterking van de capaciteit voor strategische planning en institutionele ontwikkeling van instellingen voor hoger onderwijs op het niveau van de universiteit of de faculteit, de opstelling van een ontwikkelingsplan voor de universiteiten dat hen helpt hun internationale betrekkingen te ontwikkelen, de ondersteuning van de verspreiding van duurzame samenwerkingsactiviteiten die gericht zijn op de doelstellingen van Tempus, en het opstellen van een nationale strategie in een bepaald begunstigd land om een specifiek aspect van het hoger onderwijs te ontwikkelen.

Welke sectoren prioritair door het Tempus-programma worden gesteund, zal in overleg tussen de Commissie en de autoriteiten van elk partnerland worden vastgesteld. Deze prioriteiten moeten overeenstemmen met de prioriteiten van elk van de programma's waaronder de groepen landen en gebieden die aan Tempus deelnemen, vallen (CARDS, TACIS en MEDA). Overeenkomstig de bepalingen van het Tempus III-besluit draagt de Commissie zorg voor de acties in het kader van Tempus III en de overige activiteiten in het algemene kader van deze programma's.

5. CONCLUSIE

Gezien het bovenstaande stelt de Commissie voor, Besluit van de Raad 1999/311/EEG van 29.4.1999 tot goedkeuring van de derde fase van het trans-Europees mobiliteitsprogramma voor hoger onderwijs (Tempus III) (2000-2006) te wijzigen teneinde de landen en gebieden waarop Verordening (EG) nr. 1488/96 van de Raad van 23 juli 1996 inzake financiële en technische maatregelen ter ondersteuning van de hervorming van de economische en maatschappelijke structuren in het kader van het Europees-mediterrane partnerschap (MEDA)⁷ van toepassing is, in staat te stellen aan dit programma deel te nemen.

---

⁷ PB L 189 van 30.7.1996, blz. 1. Verordening laatstelijk gewijzigd bij Verordening (EG) nr. 2698/2000 (PB L 311 van 12.12.2000, blz. 1).

Voorstel voor een

BESLUIT VAN DE RAAD

tot wijziging van Besluit 1999/311/EG tot goedkeuring van de derde fase van het trans-Europees mobiliteitsprogramma voor hoger onderwijs (Tempus III) (2000-2006)

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, en met name op artikel 308,

Gezien het voorstel van de Commissie¹,

Gezien het advies van het Europees Parlement²,

Gezien het advies van het Economisch en Sociaal Comité³,

Gezien het advies van het Comité van de Regio's⁴,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Op 23 juli 1996 heeft de Raad Verordening (EG) nr. 1488/96 inzake financiële en technische maatregelen ter ondersteuning van de hervorming van de economische en maatschappelijke structuren in het kader van het Europees-mediterrane partnerschap (MEDA)⁵ vastgesteld.
- (2) Het Middellandse-Zeegebied is voor de Gemeenschap een prioriteitsgebied en de politieke, economische en sociale ontwikkeling van de mediterrane partners vormt een uitdaging van steeds toenemende omvang.
- (3) De samenwerking binnen het bij de Verklaring van Barcelona van 27 november 1995 ingestelde Europees-mediterrane partnerschap moet worden voortgezet en geïntensiveerd.
- (4) In de Verklaring van Barcelona wordt erkend dat de tradities op het gebied van cultuur en beschaving in het gehele mediterrane gebied, de dialoog tussen deze culturen en de uitwisseling van personen, wetenschappelijke kennis en technologie een essentiële factor vormen voor de toenadering tussen de volkeren, voor het bevorderen van wederzijds begrip en om te zorgen dat zij een juister beeld van elkaar

---

¹ PB C ... van ..., blz. ...

² PB C ... van ..., blz. ...

³ PB C ... van ..., blz. ...

⁴ PB C ... van ..., blz. ...

⁵ PB L 189 van 30.7.1996, blz. 1. Verordening laatstelijk gewijzigd bij Verordening (EG) nr. 2968/2000 (PB L 311 van 12.12.2000, blz. 1).

krijgen. In de Verklaring wordt gewezen op het wezenlijke belang van de ontwikkeling van het menselijk potentieel, zowel voor onderwijs en opleiding van met name jongeren als op cultureel gebied; en wordt erkend dat de civiele samenleving een essentiële rol kan spelen in de ontwikkeling van het Europees-mediterrane partnerschap, mede als essentiële factor voor een beter begrip van en toenadering tussen de volkeren.

- (5) De Europees-mediterrane samenwerking op hoger-onderwijsgebied is een onontbeerlijk instrument voor de verwezenlijking van de hoofddoelstellingen van de Verklaring van Barcelona, met name de ontwikkeling van het menselijke potentieel, de bevordering van wederzijds begrip tussen culturen en de toenadering tussen de volkeren van de Europees-mediterrane regio, en de ontwikkeling van vrije en bloeiende civiele samenlevingen.
- (6) Op 29 april 1999 heeft de Raad Besluit 1999/311/EG tot goedkeuring van de derde fase van het trans-Europees mobiliteitsprogramma voor hoger onderwijs (Tempus III) (2000-2006)⁶ aangenomen.
- (7) Het Tempus III-programma is een doeltreffend instrument gebleken voor samenwerking en ontwikkeling op hoger-onderwijsgebied en de bevordering van het menselijke potentieel en beroepsvaardigheden. Via de universiteiten en het universiteitspersoneel kan het ook een daadwerkelijke bijdrage leveren tot de ontwikkeling van de overheidsadministratie en de onderwijsstructuren in de begunstigde landen.
- (8) Een uitbreiding van de geografische werkingssfeer van het Tempus III-programma tot de in Verordening (EG) nr 1488/96 bedoelde derde landen en gebieden in het Middellandse-Zeegebied zou het mogelijk maken voort te bouwen op de sterke punten van het programma, schaalvoordelen te verkrijgen en regionale samenwerking in het gehele Europees-mediterrane gebied te bevorderen.
- (9) Het is passend de duur van het Tempus III-programma met zes maanden te verlengen tot 31 december 2006, zonder de financiële voorziening te wijzigen, daar deze termijn overeenkomt met die van de financiële vooruitzichten en de voornaamste andere communautaire onderwijs- en opleidingsprogramma's.
- (10) Besluit 1993/311/EG moet derhalve dienovereenkomstig worden gewijzigd,

BESLUIT:

Enig artikel

Besluit 1999/311/EG wordt als volgt gewijzigd:

- (1) De artikelen 1 en 2 komen als volgt te luiden:

---

⁶ PB L 120 van 8.5.1999, blz. 30. Besluit laatstelijk gewijzigd bij Verordening (EG) nr 2666/2000 (PB L 306 van 7.12.2000, blz.1).

“Artikel 1

Duur van Tempus III

De derde fase van het trans-Europees mobiliteitsprogramma voor hoger onderwijs, hierna “Tempus III” genoemd, wordt aangenomen voor de termijn van 1 juli 2000 tot 31 december 2006.

Artikel 2

Begunstigde landen

1. Tempus III betreft de begunstigde landen van Verordening (EG) nr. 2666/2000 van de Raad*, de nieuwe onafhankelijke staten van de voormalige Sovjet-Unie en Mongolië bedoeld in Verordening (EG, Euratom) nr. 99/2000**, en de in Verordening (EG) nr. 1488/96 van de Raad*** genoemde derde landen en gebieden in het Middellandse-Zeegebied. Deze landen worden hierna “begunstigde landen” genoemd.
2. Op basis van een beoordeling van de specifieke situatie van elk land komt de Commissie overeenkomstig de procedures bedoeld in de in lid 1 genoemde verordeningen met de betrokken begunstigde landen overeen, of zij aan Tempus III deelnemen, alsook de aard en de voorwaarden van hun deelname. Op begunstigde landen die niet aan Tempus III deelnemen, zijn de bepalingen van artikel 10, lid 1, van toepassing.

---

* PB L 306 van 7.12.2000, blz. 1.
** PB L 12 van 18.1.2000, blz. 1.
*** PB L 189 van 30.7.1996, blz. 1.”

- (2) De artikelen 5 en 6 komen als volgt te luiden:

“Artikel 5

Doelstellingen

1. Tempus III is erop gericht om, als onderdeel van de algemene doelstellingen en richtsnoeren van de in artikel 2, lid 1, genoemde verordeningen en in aanvulling op de daaruit voortvloeiende programma's en sectorale benaderingen, de ontwikkeling van de hoger-onderwijsstelsels in de begunstigde landen te bevorderen door een zo evenwichtig mogelijke samenwerking met partners uit alle lidstaten.
2. In het bijzonder dient Tempus III:
  - a) begrip en toenadering tussen culturen te bevorderen en vrije en bloeiende civiele samenlevingen te helpen ontwikkelen:

- b) de aanpassing en de ontwikkeling van het hoger onderwijs als antwoord op de nieuwe sociaal-economische en culturele eisen in de begunstigde landen te vergemakkelijken door het aanpakken van:
  - i) vraagstukken in verband met de ontwikkeling en herziening van leerplannen op prioritaire gebieden;
  - ii) de hervorming en de ontwikkeling van structuren en instellingen in het hoger onderwijs en van het beheer daarvan;
  - iii) de ontwikkeling van op de verwerving van bepaalde vaardigheden gerichte opleidingen, teneinde gedurende de economische hervormingen en de ontwikkeling specifieke tekorten aan vaardigheden op het niveau van het hoger onderwijs te dekken, met name door verbetering en uitbreiding van de contacten met het bedrijfsleven;
  - iv) de bijdrage van hoger onderwijs en opleidingen tot het burgerschap en de versterking van de democratie.
- 3. Wanneer de Commissie de doelstellingen van Tempus III verwezenlijkt, houdt zij zich aan het algemene beleid van de Gemeenschap inzake gelijke kansen voor mannen en vrouwen. De Commissie zorgt ervoor dat geen enkele groep burgers om welke reden dan ook wordt uitgesloten of benadeeld.

Artikel 6

Dialogo met de begunstigde landen

De Commissie komt met de bevoegde autoriteiten in elk begunstigd land gedetailleerde doelstellingen en prioriteiten overeen voor de rol van Tempus III, op basis van de doelstellingen van het programma en het bepaalde in de bijlage, en in overeenstemming met in het bijzonder:

- a) de algemene doelstellingen van de in artikel 2, lid 1, genoemde verordeningen;
- b) het economische, sociale en onderwijsbeleid van elk begunstigd land;
- c) de noodzaak van een passend evenwicht tussen de geselecteerde prioritaire gebieden en de aan Tempus III toegewezen middelen.”

- (3) De artikelen 9 en 10 komen als volgt te luiden:

“Artikel 9

Verband met andere acties van de Gemeenschap

De Commissie draagt, overeenkomstig de in artikel 7, lid 3, van dit besluit bedoelde procedure, en, in voorkomend geval, de in artikel 10 van Verordening (EG) nr. 2666/2000, artikel 13 van Verordening (EG, Euratom) nr. 99/2000 en artikel 11 van Verordening (EG) nr. 1488/96 bedoelde procedure, binnen de grenzen van de jaarlijkse begrotingsbesluiten, zorg voor de samenhang en waar nodig de complementariteit van Tempus III en de andere communautaire acties, zowel binnen de Gemeenschap als ten behoeve van de begunstigde landen, in het bijzonder met betrekking tot de werkzaamheden van de Europese Stichting voor opleiding.

Artikel 10

Coördinatie met acties van derde landen

1. De Commissie zorgt voor passende coördinatie met acties van derde landen* of van universiteiten en bedrijven in deze landen die op hetzelfde gebied als Tempus III werkzaam zijn, met inbegrip, waar zulks dienstig is, van deelneming aan Tempus III-projecten.
2. Deze deelneming kan verschillende vormen aannemen, waaronder een of meer van de volgende:
  - a) deelneming aan Tempus III-projecten via medefinanciering;
  - b) gebruik van Tempus III-faciliteiten voor het sturen van uitwisselingsprojecten met bilaterale financiering;
  - c) coördinatie van Tempus III met nationale initiatieven die met dezelfde doelstellingen verband houden doch afzonderlijk gefinancierd en beheerd worden;
  - d) onderlinge uitwisseling van informatie over alle relevante initiatieven op dit gebied.

---

* Dit zijn de landen van de Groep van 24 die geen lidstaat zijn van de Gemeenschap, de republieken Cyprus en Malta en de geassocieerde landen van Midden- en Oost-Europa; de deelneming heeft betrekking op projecten met de niet-geassocieerde landen van Midden- en Oost-Europa die begunstigd worden in het kader van het Phare-programma, alsook eventuele andere landen die de Gemeenschap later kan besluiten toe te laten.”

4. Artikel 12, tweede alinea, komt als volgt te luiden:
“Vóór 30 juni 2004 legt zij een tussentijds verslag voor betreffende de resultaten van de evaluatie, eventueel met voorstellen tot verlenging of aanpassing van Tempus III voor de periode na 1 januari 2007.”
5. In de bijlage wordt de tekst onder “Individuele beurzen” vervangen door de tekst in de bijlage bij dit besluit.

Gedaan te Brussel,

Voor de Raad

De Voorzitter

BIJLAGE

In de bijlage bij Besluit 1999/311/EG wordt de tekst onder ‘Individuele beurzen’ vervangen door:

“Individuele beurzen

De Europese Gemeenschap zal naast de gezamenlijke Europese projecten en de structurele en/of aanvullende maatregelen ook de toekenning van individuele beurzen aan docenten, onderzoekers, opleiders en universiteitsadministrateurs, hoge functionarissen van ministeries, onderwijsplanners en andere opleidingsdeskundigen uit een begunstigd land of uit de Gemeenschap ondersteunen, voor bezoeken ter bevordering van de kwaliteit, de ontwikkeling en de herstructurering van het hoger onderwijs en hoger beroepsonderwijs in de begunstigde landen.

Tijdens deze bezoeken kunnen met name de volgende onderwerpen aan bod komen:

- de ontwikkeling van cursussen en leermiddelen;
- de opleiding van personeel, met name door perioden van herscholing en stages in het bedrijfsleven;
- onderwijs-, onderzoeks- en opleidingsopdrachten;
- activiteiten ter ondersteuning van de ontwikkeling van het hoger onderwijs;
- deelname aan de activiteiten van Europese verenigingen, met name van universiteiten.”

FINANCIËEL MEMORANDUM

Beleidsgebied(en): Onderwijs en cultuur

Activiteit(en): Onderwijs

Benaming van de actie: Uitbreiding van het Tempus-programma tot de MEDA-landen

1. **BEGROTINGSONDERDE(E)L(EN) + OMSCHRIJVING(EN)**

B7-410 en B7-410A

Voor de bedragen in kwestie wordt gebruik gemaakt van de bestaande toewijzingen.

2. **ALGEMENE CIJFERS**

2.1. **Totale toewijzing voor de actie (deel B): 106,75 miljoen € aan VK**

De voorgestelde toewijzing is gebaseerd op de deelname van acht landen: Marokko, Algerije, Tunesië, Egypte, de Palestijnse Autoriteit, Jordanië, Syrië en Libanon. Er zij echter op gewezen dat de afzonderlijke landen uiteindelijk zelf beslissen of ze aan het Tempus-programma deelnemen. Daarvan hangt bijgevolg ook af hoeveel middelen daadwerkelijk nodig zullen zijn.

2.2. **Duur: 2003-2006**

2.3. **Meerjarenraming van de uitgaven:**

a) Tijdschema vastleggingskredieten/betalingskredieten (financiering uit de begroting)

in miljoenen € (tot op 3 decimalen nauwkeurig)

	2003	2004	2005	2006	n + 4	n + 5 en volgende jaren	Totaal
Vastleggingskredieten	20,9	20,9	31,275	31,275	n.v.t.	n.v.t.	104,35
Betalingskredieten	6,27	12,54	21,922	27,125	20,855	15,637	104,35

b) Technische en administratieve bijstand en ondersteuningsuitgaven (cf. punt 6.1.2.)

in miljoenen € (tot op 3 decimalen nauwkeurig)

	2003	2004	2005	2006	n + 4	n + 5 en volgende jaren	Totaal
VK	0,6	0,6	0,6	0,6	n.v.t.	n.v.t.	2,4
BK	0,48	0,6	0,6	0,6	0,12	n.v.t.	2,4

in miljoenen € (tot op 3 decimalen nauwkeurig)

Subtotaal a+b	2003	2004	2005	2006	n + 4	n + 5 en volgende jaren	Totaal
VK	21,5	21,5	31,875	31,875	n.v.t.	n.v.t.	106,75
BK	6,75	13,14	22,522	27,725	20,975	15,637	106,75

c) Financiële gevolgen in verband met de personele middelen en andere huishoudelijke uitgaven (cf. punten 7.2. en 7.3.)

in miljoenen € (tot op 3 decimalen nauwkeurig)

	2003	2004	2005	2006	n + 4	n + 5 en volgende jaren	Totaal
VK/BK	0,601	0,601	0,601	0,601	n.v.t.	n.v.t.	2,404

TOTAAL a+b+c	2003	2004	2005	2006	n + 4	n + 5 en volgende jaren	Totaal
VK	22,101	22,101	32,476	32,476	n.v.t.	n.v.t.	109,154
BK	7,351	13,741	23,123	28,326	20,975	15,637	109,154

2.4. Verenigbaarheid met de financiële programmering en de financiële vooruitzichten

- X Voorstel verenigbaar met de bestaande financiële programmering.
- Dit voorstel vereist een herprogrammering van de betrokken rubriek van de financiële vooruitzichten.
- inclusief, in voorkomend geval, een beroep op de bepalingen van het interinstitutioneel akkoord.

2.5. Financiële gevolgen voor de ontvangsten

- X Geen enkele financiële implicatie (betreft technische aspecten in verband met de tenuitvoerlegging van een maatregel)

3. BEGROTINGSKENMERKEN

Aard van de uitgave		Nieuwe	Deelname EVA	Deelname kandidaat-lidstaten	Rubriek FV
VU/NVU	GK/NGK	JA/NEE	JA/NEE	JA/NEE	nr. 4
NVU	GK	JA	NEE	NEE	

4. RECHTSGRONDSLAG

Verordening (EG) nr. 1488/96 van de Raad van 23 juli 1996 inzake financiële en technische maatregelen ter ondersteuning van de hervorming van de economische en maatschappelijke structuren in het kader van het Europees-mediterrane partnerschap (MEDA), zoals gewijzigd bij Verordening (EG) nr. 780/98 van de Raad van 7 april 1998 en Verordening (EG) nr. 2698/2000 van de Raad van 27 november 2000.

Besluit 1999/311/EG van de Raad van 29 april 1999 tot goedkeuring van de derde fase van het trans-Europees mobiliteitsprogramma voor hoger onderwijs (Tempus III) (2000-2006), laatstelijk gewijzigd bij Verordening (EG) nr. 2666/2000 van de Raad van 5 december 2000.

5. BESCHRIJVING EN MOTIVERING

5.1. Doel van het communautaire optreden

5.1.1. Doelstellingen

Dit voorstel betreft de uitbreiding van het Tempus-programma tot de mediterrane niet-lidstaten en gebieden als genoemd in Verordening (EG) nr. 1488/96 (MEDA-programma), laatstelijk gewijzigd bij Verordening (EG) nr. 2698/2000.

De doelstelling van het uitgebreide programma blijft de ontwikkeling van de hoger-onderwijsstelsels in de begunstigde landen te bevorderen via een zo evenwichtig mogelijke samenwerking met partners uit alle lidstaten van de Gemeenschap. In het bijzonder streeft het programma ernaar:

- a) begrip en toenadering tussen culturen te bevorderen en vrije en bloeiende civiele samenlevingen te helpen ontwikkelen.
- b) de ontwikkeling van het hoger onderwijs als antwoord op de nieuwe sociaal-economische en culturele eisen in de begunstigde landen te vergemakkelijken door het aanpakken van vraagstukken in verband met:
  - i) de ontwikkeling en herziening van leerplannen op prioritaire gebieden;
  - ii) de hervorming en de ontwikkeling van structuren en instellingen in het hoger onderwijs en van het beheer daarvan;
  - iii) de ontwikkeling van op de verwerving van bepaalde vaardigheden gerichte opleidingen, teneinde gedurende de economische hervormingen en de ontwikkeling specifieke tekorten aan vaardigheden op het niveau van het hoger onderwijs te dekken, met name door verbetering en uitbreiding van de contacten met het bedrijfsleven;
  - iv) de bijdrage van hoger onderwijs en opleidingen tot het burgerschap en de versterking van de democratie.

5.1.2. Genomen maatregelen die onder de evaluatie ex ante vallen

Uit een aantal evaluaties is gebleken dat het Tempus-programma een waardevol instrument is om de ontwikkeling van onderwijssystemen te bevorderen door het ondersteunen van activiteiten in het kader van structurele samenwerking tussen universiteiten in de EG en in de partnerlanden. Deze samenwerking heeft geleid tot wijzigingen in de leerplannen en in het beheer van instellingen voor hoger onderwijs. Het programma heeft zijn nut bewezen als instrument om uitwisselingen van personeel en studenten te bevorderen, waardoor het zowel in de EG als in de partnerlanden bijdraagt aan de ontwikkeling van het menselijk potentieel.

Uit de evaluatie is verder gebleken dat het programma wordt beschouwd als een waardevol instrument voor het bevorderen van wederzijds begrip tussen de deelnemers aan de gesteunde activiteiten. Onderwijs stelt jongeren in staat hun respectieve nationale waarden en culturen met elkaar te vergelijken, en helpt zo in belangrijke mate attitudes te veranderen. Onderwijsprogramma's hebben duidelijk niet alleen een effect op de directe betrokkenen, maar ook op bredere bevolkingsgroepen in de deelnemende landen. Het belang daarvan moet worden gezien tegen de achtergrond van de potentiële toename van vijandige attitudes die voortvloeien uit culturele en religieuze vooroordelen, zowel in de EU als in de mediterrane niet-lidstaten.

Het voorstel van de Commissie voor de goedkeuring van de derde fase van het Tempus-programma was onder andere gebaseerd op de resultaten van een tussentijdse evaluatie van het Tempus II (Tacis)-programma. Uit de conclusies van deze evaluatie en uit het functioneren van het programma in het algemeen blijkt dat de maatregelen van het Tempus-programma (GEP's, structurele en/of aanvullende maatregelen en individuele beurzen) geschikt en effectief zijn om de algemene doelstellingen van het programma te verwezenlijken. Deze doelstellingen worden zodanig geformuleerd dat ze, mits kleine wijzigingen, kunnen worden aangepast aan de realiteit van de mediterrane niet-lidstaten. Bijgevolg is voor de uitbreiding van Tempus tot de MEDA-partners geen verregaande wijziging van de opzet van het besluit nodig. De nodige wijzigingen moeten eerder worden aangebracht op het niveau van de tenuitvoerlegging.

Dit voorstel steunt bijgevolg op een positieve evaluatie van het Tempus-programma, dat een nuttig instrument is gebleken om de ontwikkeling van het onderwijs in de betrokken landen te bevorderen.

5.1.3. Naar aanleiding van de evaluatie ex post genomen maatregelen

De evaluatie ex post zal worden uitgevoerd overeenkomstig de huidige evaluatiepraktijk van de Commissie en de bepalingen van het Tempus III-besluit, met het oog op de aanpassing en/of verlenging van het Tempus-programma na 2006. Overeenkomstig het Tempus III-besluit moeten de evaluatie en de daaruit voortvloeiende aanbevelingen van de Commissie tegen juni 2004 zijn afgerond.

5.2. Voorgenomen acties en wijze van financiering uit de begroting

De geplande acties worden vermeld in de bijlage van het Tempus II-besluit:

Gezamenlijke Europese projecten: deze omvatten onder andere gezamenlijke onderwijs- en opleidingsactiviteiten, maatregelen inzake hervorming en ontwikkeling van het hoger onderwijs en de capaciteit daarvan, de bevordering van de samenwerking tussen universiteiten, ondernemingen en instanties, en het vergroten van de mobiliteit van docenten, administratief universiteitspersoneel en studenten in het kader van GEP's.

Structurele en/of aanvullende maatregelen.

Individuele beurzen.

Ondersteunende activiteiten.

De activiteiten worden gefinancierd door:

- 100% subsidies, alleen als uitzondering op de algemene medefinancieringsregel;
- subsidies voor medefinanciering in combinatie met andere publieke of private financieringsbronnen;
- 100% financiering van aangekochte diensten (zoals studies, publicaties of deskundigen).

5.3. Tenuitvoerlegging

Deze activiteiten zullen via de bestaande mechanismen van het Tempus-programma ten uitvoer worden gelegd. Deze mechanismen omvatten een jaarlijkse oproep tot het indienen van voorstellen en de oprichting van Tempus-informatiecentra in de partnerlanden. De Tempus-informatiecentra moeten informatie en advies verstrekken over het programma en de Commissie helpen toezicht houden op de projecten. Ook het bestaande netwerk van nationale contactpunten in de lidstaten zal aan de tenuitvoerlegging van het programma bijdragen.

De tenuitvoerlegging wordt beheerd door intern personeel en met externe technische bijstand.

6. FINANCIËLE GEVOLGEN

6.1. Totale financiële gevolgen voor deel B (voor de gehele programmeringsperiode)

6.1.1. Financiering

VK in miljoenen € (tot op 3 decimalen nauwkeurig)

Opsplitsing	2003	2004	2005	2006	n + 4	n + 5 en volgende jaren	Totaal
Gezamenlijke Europese projecten	16,76	16,76	25,26	25,26			84,04
Aanvullende maatregelen	3,74	3,74	5,365	5,365			18,21
Individuele beurzen	0,4	0,4	0,65	0,65			2,1
TOTAAL	20,9	20,9	31,275	31,275			104,35

6.1.2. Technische en administratieve bijstand, ondersteuningsuitgaven en informatica uitgaven (vastleggingskredieten)

	2003	2004	2005	2006	n + 4	n + 5 en volgende jaren	Totaal
1) Technische en administratieve bijstand							
a) Bureaus voor technische bijstand							
b) Andere technische en administratieve bijstand - intra muros: - extra muros: <i>waarvan: voor het opzetten en onderhouden van geautomatiseerde beheersystemen:</i>							
Subtotaal 1							
2) Ondersteuningsuitgaven	0,2	0,2	0,2	0,2			0,8
a) Monitoring	0,2	0,2	0,2	0,2			0,8
b) Vergaderingen van deskundigen	0,1	0,1	0,1	0,1			0,4
c) Informatie en publicaties	0,1	0,1	0,1	0,1			0,4
Subtotaal 2	0,6	0,6	0,6	0,6			2,4
TOTAAL	0,6	0,6	0,6	0,6			2,4

Daarnaast krijgt de Commissie, overeenkomstig de bepalingen van de bijlage van Besluit 1999/311/EG van de Raad van 29 april 1999 tot goedkeuring van Tempus III, de nodige technische bijstand ter ondersteuning van de maatregelen in het kader van de overeenkomstig dit voorstel gewijzigde besluit.

6.2. Berekening van de kosten per overwogen maatregel in deel B (voor de gehele programmeringsperiode)

VK in miljoenen € (tot op 3 decimalen nauwkeurig)

Opsplitsing	Soort prestaties/producties (projecten, dossiers)	Aantal prestaties/producties (totaal voor de jaren 1...n)	Gemiddelde eenheidskosten	Totale kosten (totaal voor de jaren 1...n)
	1	2	3	4=(2X3)
Gezamenlijke Europese projecten	Multilaterale netwerken (o.a. uitwisselingen van studenten en personeel en leerplanontwikkeling)	187	0,450	84,04
Aanvullende maatregelen	Projecten (thematische netwerken, uitwisseling van goede praktijken, proefprojecten)	116	0,157	18,21
Individuele beurzen	Uitwisselingen	700	0,003	2,1
Ondersteunende activiteiten	Voorlichting en advies	48	0,05	2,4
TOTALE KOSTEN				106,75

7. GEVOLGEN VOOR HET PERSONEELSBESTAND EN DE HUISHOUDELIJKE UITGAVEN

De gevolgen voor het personeelsbestand en de huishoudelijke uitgaven worden betaald uit de middelen die in het kader van de jaarlijkse toewijzingsprocedure aan EAC zijn toegekend. In het JBS 2003 moet rekening worden gehouden met de hoge prioriteit gegeven aan deze actie in het werkprogramma 2002.

7.1. Gevolgen voor de personele middelen

Soort ambten		Aan het beheer van de actie toe te wijzen huidige of extra personeelsleden		Totaal	Beschrijving van de taken die uit de actie voortvloeien
		Aantal vaste ambten	Aantal tijdelijke ambten		
Ambtenaren of tijdelijke functionarissen	A	2		2	Beleidsontwikkeling en programmabeheer; financieel en administratief beheer; secretariaat.
	B	1		1	
	C	2		2	
Ander personeel					
Totaal		5		5	

7.2. Algemene financiële gevolgen in verband met de personele middelen

Soort ambten	Bedrag in €	Wijze van berekening
Ambtenaren	540 000	5x108 000
Tijdelijke functionarissen		
Ander personeel (begrotingsonderdeel vermelden)		
Totaal	540 000	

7.3. Andere huishoudelijke uitgaven die uit de actie voortvloeien

Begrotingsonderdeel (nr. en omschrijving)	Bedrag in €	Wijze van berekening
Totale toewijzing (Titel A-7)		
A-701 - Dienstreizen	41 750	2 x 8 dienstreizen (3 dagen) x 2 000 naar derde landen; 15 dienstreizen x 650* binnen de EG
A-7030 - Vergaderingen	19 500	2 vergaderingen van werkgroepen x 1 deelnemer x 15 lidstaten x 650*
A-7031 - Comités die moeten worden geraadpleegd ⁽¹⁾	Geen financiële gevolgen	Geen bijkomende vergaderingen nodig
Informatiesystemen (A-5001/A-4300)		
Overige uitgaven - deel A (aangeven welke)		
Totaal	61 250	

* Eenheidskosten

De bedragen stemmen overeen met de totale uitgaven gedurende 12 maanden.

I.	Jaartotaal (7.2 + 7.3)	€ 601 250
II.	Duur van de actie	4 jaar
III.	Totale kosten van de actie	€ 2 405 000

8. TOEZICHT EN EVALUATIE

8.1. Follow-upstelsel

- De technische bijstand omvat het toezicht op de programma's.
- Het doorlopende programmatoezicht vindt plaats aan de hand van de informatie waarover de Commissie rechtstreeks beschikt (met name informatie ontvangen van de gesteunde projecten). De begunstigden moeten jaarverslagen, eindverslagen, financiële verslagen en, zo nodig, tussentijdse verslagen indienen, waarin de in de selectieprocedure gebruikte prestatiecriteria worden overgenomen.
- Er zal een toezichtsmethode worden ontwikkeld, die zo nodig bezoeken ter plaatse kan omvatten.

- De projecten omvatten een ingebouwde evaluatie of worden beoordeeld door externe deskundigen of interne bronnen en bevatten aanwijzingen voor de follow-up.
- Vertegenwoordigers van de Commissie kunnen selectief deelnemen aan afzonderlijke projecten zoals seminars en conferenties om de resultaten van de acties te beoordelen en een gedetailleerd evaluatieverslag op te stellen.
- Zo nodig worden ter plaatse audits uitgevoerd.
- Ten slotte wordt ten minste om de zes jaar een algemene evaluatie gemaakt van de gefinancierde acties en programma's. De eerste evaluatie moet binnen de drie jaar zijn afgerond.

8.2. Procedure en periodiciteit van de voorgeschreven evaluatie

Er wordt een evaluatie ex post uitgevoerd, waarbij de nadruk ligt op het effect van de actie in kwestie.

9. FRAUDEBESTRIJDINGSMAATREGELEN

In de financieringsbesluiten en de contracten tussen de Commissie en de begunstigden wordt voorzien in de mogelijkheid van controle ter plaatse door de Commissie en de Rekenkamer bij de begunstigde van een communautaire subsidie, en in de mogelijkheid om gedurende vijf jaren na het einde van de contractperiode bewijsstukken op te vragen van alle uitgaven in het kader van deze contracten, overeenkomsten en juridische verbintenissen.

De begunstigden moeten een verslag en een financieel verslag overleggen, die op inhoud en subsidiabiliteit zullen worden getoetst aan het doel van de communautaire financiering, rekening houdend met de contractuele verplichtingen en de beginselen van zuinigheid en goed financieel beheer.

Bij de financiële overeenkomsten wordt informatie van administratieve en financiële aard gevoegd. Deze is met name bedoeld om de uitgaven die uit hoofde van deze overeenkomsten voor steun in aanmerking komen, nader te omschrijven. Om de controle en de audit (alsmede de evaluatie tijdens de selectie) van de gesubsidieerde projecten te vergemakkelijken, wordt de communautaire bijdrage aan de financiering zo nodig beperkt tot reële, herkenbare en in de boekhouding van de begunstigde controleerbare kosten.